

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 30 listopada 1981 r.

w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych.

Na podstawie art. 5 ust. 4 i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 2 grudnia 1958 r. o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (Dz. U. z 1958 r. Nr 72, poz. 357, z 1964 r. Nr 16, poz. 94 i z 1975 r. Nr 16, poz. 91) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

§ 1. 1. Obowiązkowym ubezpieczeniom na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL) podlegają:

- 1) odpowiedzialność cywilna (OC) posiadaczy i kierowców pojazdów mechanicznych za szkody spowodowane ruchem tych pojazdów,
- 2) następstwa nieszczęśliwych wypadków (NW) wynikłych u pasażerów lub innych osób z ruchu pojazdów mechanicznych,
- 3) szkody wynikłe wskutek uszkodzenia, zniszczenia lub utraty pojazdów mechanicznych, zwane dalej „ubezpieczeniem auto-casco (AC)”, będących w posiadaniu osób fizycznych i jednostek gospodarki nieuspołecznionej.

2. Obowiązkowe ubezpieczenia, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, nie obejmują następstw nieszczęśliwych wypadków wynikłych u cudzoziemców dewizowych oraz szkód w pojazdach będących w ich posiadaniu.

§ 2. Pojazdami mechanicznymi w rozumieniu rozporządzenia są:

- 1) pojazdy samochodowe wraz z przyczepami (naczepami) podlegające rejestracji w PRL; przez pojazd zarejestrowany rozumie się pojazd dopuszczony do ruchu na drogach publicznych PRL, tj. zaopatrzony w

dowód rejestracyjny i tablice rejestracyjne, lub czasowo dopuszczony do ruchu, tj. zaopatrzony w pozwolenie czasowe i tymczasowe lub próbne tablice rejestracyjne,

- 2) inne pojazdy nie biegnące po szynach, będące w posiadaniu jednostek podległych Ministrom Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych, napędzane umieszczonym na nich silnikiem, zasilanym z własnego źródła energii, wraz z ciągniętymi przyczepami (naczepami) i wszelkiego rodzaju sprzętem,
- 3) pojazdy zarejestrowane za granicą.

§ 3. Obowiązkowym ubezpieczeniom w ruchu zagranicznym podlegają w pełnym zakresie (OC, NW, AC) pojazdy mechaniczne wraz z przyczepami, posiadane przez krajowców dewizowych, będących osobami fizycznymi, jednostkami gospodarki uspołecznionej oraz nie uspołecznionej — bez względu na okres używania tych pojazdów.

§ 4. 1. Jeżeli przepisy rozporządzenia nie stanowią inaczej, obowiązkowe ubezpieczenia obejmują następstwa wypadków, które wynikły z ruchu oraz w czasie postoju lub naprawy pojazdu mechanicznego na trasie jazdy albo bezpośrednio przy załadowywaniu lub wyładowywaniu pojazdu.

2. Zakład ubezpieczeń nie odpowiada za następstwa wypadków spowodowanych zdarzeniami wojennymi.

§ 5. 1. Z obowiązkowego ubezpieczenia auto-casco, dotyczącego wypadków na terytorium PRL (§ 1 ust. 1 pkt 3), zwalnia się:

- 1) samochody osobowe, używane w celach zarobkowych przez okres dłuższy niż 10 lat, a w celach niezarobkowych — 15 lat,
- 2) autobusy, samochody ciężarowe, ciągniki oraz przy-

czepy do pojazdów samochodowych, używane przez okres dłuższy niż 10 lat,

- 3) przyczepy do samochodów osobowych,
- 4) motocykle.

Okres używania pojazdu liczy się od końca roku kalendarzowego, w którym pojazd został wyprodukowany.

2. Poza przypadkami wymienionymi w ust. 1 zwalnia się z obowiązkowego ubezpieczenia auto-casco pojazd mechaniczny, jeżeli posiadacz pojazdu w terminie do dnia 31 grudnia danego roku opłaci składkę za następny rok ubezpieczeniowy tylko za obowiązkowe ubezpieczenia OC i NW oraz złoży jednocześnie oświadczenie o rezygnacji z ubezpieczenia auto-casco na blankiecie wpłaty składki dla PZU.

3. Jeżeli pojazd mechaniczny jest rejestrowany w okresie roku kalendarzowego, obowiązuje ubezpieczenie pojazdu w pełnym zakresie (OC, NW, AC), chyba że posiadacz pojazdu opłaci składkę za obowiązkowe ubezpieczenia OC i NW oraz złoży przed zarejestrowaniem pojazdu oświadczenie o rezygnacji z ubezpieczenia auto-casco w trybie określonym w ust. 2.

4. W razie zbycia pojazdu przez osobę fizyczną lub jednostkę gospodarki nie uspołecznionej w okresie roku kalendarzowego dowód opłacenia składki ubezpieczeniowej jest ważny w stosunku do nowego posiadacza pojazdu z uwzględnieniem zakresu ubezpieczenia (OC, NW, AC lub OC, NW) do końca roku kalendarzowego, za który opłacił składkę poprzedni posiadacz (ust. 2 i 3). Nabywcy pojazdu objętego ubezpieczeniem tylko w zakresie OC i NW przysługuje prawo rozszerzenia zakresu tego ubezpieczenia o ubezpieczenie auto-casco, pod warunkiem zapłaty składki uzupełniającej za to ubezpieczenie za pełne miesiące do końca danego roku kalendarzowego, z tym że miesiąc rozpoczęty liczy się za pełny.

§ 6. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa:

- 1) o zakładzie ubezpieczeń — rozumie się przez to Państwowy Zakład Ubezpieczeń (PZU) oraz Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” Spółka Akcyjna (TUiR „WARTA”),
- 2) o krajowcach dewizowych lub cudzoziemcach dewizowych — rozumie się przez to osoby określone w ustawie dewizowej,
- 3) o małżonku — rozumie się przez to również osobę, która co najmniej przez dwa lata pozostaje z ubezpieczonym w faktycznym związku i wspólnie z nim zamieszkuje, a ponadto zarówno ubezpieczony, jak i ta osoba nie pozostają w związku małżeńskim zawartym z inną osobą,
- 4) o dzieciach — rozumie się przez to również pasierbów, dzieci przysposobione oraz dzieci obce przyjęte na wychowanie,
- 5) o rodzicach — rozumie się przez to również przysposabiających, ojczyma, macochę oraz teściów,
- 6) o osobach bliskich — rozumie się przez to osoby, o których mowa w pkt 3—5, oraz zamieszkujących wspólnie z ubezpieczonym dziadków, wnuki, rodzeństwo, zięciów i synowe.

§ 7. 1. PZU odpowiada za następstwa wypadków, które wydarzyły się na terytorium PRL i dotyczą wymienionych w § 2 pkt 1 i 2 pojazdów mechanicznych, będących w posiadaniu krajowców dewizowych.

2. TUiR „WARTA” odpowiada za następstwa wypadków, które wydarzyły się:

- 1) na terytorium PRL i dotyczą pojazdów mechanicznych

zarejestrowanych za granicą oraz pojazdów mechanicznych zarejestrowanych w PRL, będących w posiadaniu cudzoziemców dewizowych,

- 2) na terytorium innych państw, w których uznawane są polskie dowody ubezpieczenia, i dotyczą pojazdów mechanicznych zarejestrowanych w PRL, będących w posiadaniu krajowców dewizowych.

§ 8. 1. Świadczenia z obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych przysługują niezależnie od jednorazowych świadczeń pieniężnych należnych z tytułu wypadków przy pracy lub w drodze do pracy albo z pracy.

2. Zakładowi pracy oraz Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych nie przysługuje roszczenie o zwrot świadczeń wypłacanych z tytułu wypadku przy pracy lub w drodze do pracy albo z pracy zarówno od zakładu ubezpieczeń, jak i od posiadacza lub kierowcy pojazdu. Zakładowi pracy oraz Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych przysługuje jednak roszczenie o zwrot tych świadczeń od posiadacza lub kierowcy pojazdu, jeżeli zakład ubezpieczeń nie odpowiada za szkody przez nich wyrządzone, jak również — jeżeli zakład pracy lub Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacił świadczenia w związku z wypadkiem spowodowanym przez cudzoziemca dewizowego.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w przypadkach, w których poszkodowanemu żołnierzowi, funkcjonariuszowi Milicji Obywatelskiej lub służby więziennej albo członkom ich rodzin przysługują, w razie wypadku powodującego uszczerbek na zdrowiu lub śmierć, świadczenia pieniężne przewidziane w przepisach szczególnych.

Rozdział 2

Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej.

§ 9. 1. Z obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przysługują świadczenia pieniężne, jeżeli posiadacz lub kierowca pojazdu mechanicznego są zobowiązani — na podstawie obowiązującego prawa — do odszkodowania za wyrządzoną przez ruch pojazdu mechanicznego szkodę, w wyniku czego nastąpiły: śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia, utrata, zniszczenie lub uszkodzenie rzeczy.

2. Za szkodę wyrządzoną na terytorium PRL krajowcowi dewizowemu zakład ubezpieczeń odpowiada także wówczas, gdy szkoda ta została wyrządzona w okolicznościach uzasadniających odpowiedzialność cywilną posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego, a nie ustalono ich tożsamości albo nie zidentyfikowano pojazdu.

3. Zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenia w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego.

§ 10. Z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zakład ubezpieczeń nie odpowiada za powstałe na terytorium PRL szkody:

- 1) dotyczące uszkodzenia lub utraty mienia, wyrządzone osobom bliskim posiadacza pojazdu mechanicznego;
- 2) dotyczące uszkodzenia lub utraty mienia, wyrządzone przez kierowcę posiadaczowi pojazdu,
- 3) wynikłe w przewożonych za opłatą ładunkach, przesyłkach lub bagażu, chyba że szkoda została wyrządzona przez ruch innego pojazdu mechanicznego,
- 4) polegające na utracie, zniszczeniu lub uszkodzeniu gotówki, biżuterii, papierów wartościowych, wszelkiego rodzaju dokumentów oraz zbiorów filatelistycznych, numizmatycznych i innych,

- 5) w drzewostanie lasów i parków na skutek wzniesienia pożaru,
- 6) które nie przekraczają łącznie 1.000 zł; nie dotyczy to szkód wyrządzonych przez cudzoziemców dewizowych.

§ 11. 1. Zakład ubezpieczeń jest obowiązany dochodzić od kierowcy zwrotu wypłaconego odszkodowania, jeżeli:

- 1) szkoda została wyrządzona przez kierowcę umyślnie lub w stanie nietrzeźwości, chyba że z okoliczności wypadku wynika, iż stan nietrzeźwości nie miał wpływu na powstanie wypadku,
- 2) kierowca nie posiadał odpowiedniego prawa jazdy lub kierował pojazdem nie zarejestrowanym albo pojazdem, dla którego upłynął okres ważności pozwolenia czasowego,
- 3) kierowca wszedł w posiadanie pojazdu wskutek popełnienia przestępstwa,
- 4) szkoda została spowodowana przez kierowcę pojazdu zarejestrowanego za granicą, a kierowca nie posiadał dowodu ubezpieczenia ważnego w chwili wypadku na terytorium PRL.

2. W uzasadnionych społecznie i gospodarczo przypadkach zakład ubezpieczeń może ograniczyć częściowo roszczenie, o którym mowa w ust. 1. Nie dotyczy to przypadków, gdy szkoda została wyrządzona umyślnie lub przez kierowcę będącego cudzoziemcem dewizowym.

§ 12. 1. Roszczeń związanych z wypadkiem, przysługujących w stosunku do posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego, można dochodzić bezpośrednio od zakładu ubezpieczeń.

2. Jeżeli roszczenie zostanie zgłoszone do posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego, przekazują oni to roszczenie zakładowi ubezpieczeń, powiadamiając o tym poszkodowanego.

3. W postępowaniu sądowym (arbitrażowym) przeciwko posiadaczowi lub kierowcy pojazdu mechanicznego o naprawienie szkody wyrządzonej w związku z ruchem tego pojazdu, konieczne jest zapozwanie także zakładu ubezpieczeń.

4. Jeżeli postępowanie określone w ust. 3 zostało wszczęte za granicą, posiadacz lub kierowca pojazdu obowiązani są niezwłocznie powiadomić o tym TUIR „WARTA” oraz korzystać z pomocy TUIR „WARTA” w tym postępowaniu. W razie niedopełnienia tego wymagania, TUIR „WARTA” może odmówić pokrycia kosztów, które powstaną z tego tytułu.

5. Dochodzenie roszczenia od zakładu ubezpieczeń na drodze sądowej (arbitrażowej) może nastąpić nie wcześniej niż po upływie 30 dni od dnia zgłoszenia roszczenia zakładowi ubezpieczeń.

6. Za wypadki powstałe na terytorium PRL zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenia z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej bezpośrednio osobie uprawnionej do odszkodowania, zawiadamiając o tym posiadacza pojazdu mechanicznego.

§ 13. Na poczet odszkodowania przysługującego za szkodę na osobie z obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego odpowiedzialności cywilnej, zalicza się przyznane tej samej osobie, z tytułu tego samego zdarzenia, świadczenia z obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego następstw nieszczęśliwych wypadków oraz — jeżeli chodzi o szkodę majątkową — świadczenia z tytułu ubezpieczenia auto-casco i innych ubezpieczeń majątkowych.

Rozdział 3

Ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków.

§ 14. 1. Z obowiązkowego ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków przysługują świadczenia, jeżeli poszkodowany zmarł lub doznał uszczerbku na zdrowiu (uszkodzenia ciała albo rozstroju zdrowia) w następstwie wywołanego przyczyną zewnętrzną zdarzenia, które wynikało z ruchu pojazdu mechanicznego, podczas wsiadania lub wysiadania z niego, bezpośrednio przy jego załadunku lub wyładunku, postoju i naprawie na trasie jazdy oraz wskutek jego upadku, pożaru lub wybuchu pojazdu.

2. Świadczenia, o których mowa w ust. 1, nie przysługują, jeżeli wypadek zdarzył się:

- 1) w czasie prowadzenia pojazdu mechanicznego przez poszkodowanego nie posiadającego odpowiedniego prawa jazdy, z wyjątkiem przypadków, gdy chodziło o ratowanie życia ludzkiego lub mienia albo o ściąganie przestępcy,
- 2) w czasie prowadzenia pojazdu mechanicznego przez poszkodowanego w stanie nietrzeźwości,
- 3) wskutek popełnienia lub usiłowania popełnienia przez poszkodowanego przestępstwa lub samobójstwa,
- 4) posiadaczowi lub kierowcy pojazdu nie zarejestrowanego, jeżeli wypadek został spowodowany ruchem tego pojazdu,

a także osobie uprawnionej do świadczenia, jeżeli umyślnie spowodowała wypadek, w wyniku którego nastąpiła śmierć poszkodowanego.

3. Przepisy ust. 2 pkt 1 i 2 nie mają zastosowania, jeżeli z okoliczności wypadku wynika, że wypłata świadczenia odpowiada zasadom współzycia społecznego albo że stan nietrzeźwości lub brak odpowiedniego prawa jazdy nie miał wpływu na powstanie wypadku.

4. Jeżeli poszkodowany nie kierujący pojazdem w chwili wypadku był w stanie nietrzeźwości i nietrzeźwość ta miała wpływ na powstanie lub rozmiar szkody, zakład ubezpieczeń obniża świadczenie o 25%. Obniżenie to nie dotyczy kosztów leczenia, protezowania i przeszkolenia zawodowego oraz kosztów pogrzebu i sprowadzenia zwłok z zagranicy.

§ 15. 1. Jeżeli wskutek nieszczęśliwego wypadku poszkodowany zmarł przed upływem dwóch lat od dnia wypadku, zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenie w wysokości 30.000 zł, w tym w pierwszej kolejności udowodnione koszty pogrzebu nie przekraczające tej kwoty.

2. W razie sprowadzenia zwłok z zagranicy zakład ubezpieczeń pokrywa również koszty z tym związane, nawet wówczas, gdy koszty te, łącznie z kosztami pogrzebu, przekroczą kwotę świadczenia określonego w ust. 1.

3. Świadczenia z tytułu śmierci zakład ubezpieczeń wypłaca osobom uprawnionym według następującej kolejności:

- 1) małżonkowi, przy czym jeżeli chodzi o osobę, o której mowa w § 6 pkt 3. — pod warunkiem, że wypłata świadczenia tej osobie odpowiada zasadom współzycia społecznego,
- 2) dzieciom,
- 3) rodzicom,
- 4) innym spadkobiercom.

§ 16. 1. Poszkodowanemu, który wskutek nieszczęśliwego wypadku doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu, przysługuje jednorazowe świadczenie pieniężne.

2. Jednorazowe świadczenie pieniężne przysługuje w wysokości 600 zł za każdy procent trwałego uszczerbku na zdrowiu, nie mniej jednak niż 2.000 zł i nie więcej niż 60.000 zł. Przy określaniu procentu uszczerbku na zdrowiu nie bierze się pod uwagę specjalności zawodowej poszkodowanego.

3. Jeżeli poszkodowany otrzymał jednorazowe świadczenie z tytułu trwałego uszczerbku na zdrowiu, a następnie zmarł wskutek tego samego wypadku, świadczenie z tytułu śmierci wypłaca się tylko wówczas, gdy jest ono wyższe od świadczenia wypłaconego poszkodowanemu, przy czym potrąca się wypłaconą uprzednio kwotę.

4. Jeżeli poszkodowany zmarł po ustaleniu procentu trwałego uszczerbku na zdrowiu, a śmierć nie pozostaje w związku przyczynowym z nieszczęśliwym wypadkiem, nie wypłacone przed śmiercią poszkodowanego świadczenie z tytułu uszczerbku na zdrowiu wypłaca się osobie uprawnionej (§ 15 ust. 3). W razie braku takiej osoby zwraca się koszty pogrzebu w granicach tego świadczenia. Jeżeli natomiast przed śmiercią poszkodowanego nie został ustalony procent trwałego uszczerbku na zdrowiu, przyjmuje się przypuszczalny procent tego uszczerbku, ustalony na podstawie dokumentacji lekarskiej.

§ 17. W razie trwałego uszczerbku na zdrowiu zakład ubezpieczeń pokrywa w pełnej wysokości także koszty jednorazowego nabycia protez lub specjalnych środków pomocniczych zaleconych przez lekarza, a w razie skierowania poszkodowanego do ośrodka przeszkolenia zawodowego inwalidów — również koszty tego przeszkolenia, pod warunkiem że zalecenie środków lub skierowanie na przeszkolenie nastąpiło przed upływem 5 lat od daty wypadku, a jeżeli poszkodowany w dniu wypadku nie był pełnoletni — od dnia osiągnięcia pełnoletności.

§ 18. Zakład ubezpieczeń zwraca udowodnione koszty leczenia, jeżeli koszty te powstały przed upływem dwóch lat od dnia nieszczęśliwego wypadku. Za koszty leczenia uważa się koszty przewiezienia poszkodowanego do mieszkania oraz do lekarza lub zakładu leczniczego, opieki lekarskiej, zarządzanej przez lekarza opieki pielęgniarskiej, wszelkich środków badania i leczenia, zabiegów i operacji.

§ 19. Zwrot kosztów leczenia (§ 18), pogrzebu i przewiezienia zwłok (§ 15) przysługuje temu, kto je poniósł.

§ 20. Zakład ubezpieczeń:

- 1) wypłaca świadczenia z tytułu śmierci (§ 15) i uszczerbku na zdrowiu (§ 16) niezależnie od przysługujących poszkodowanemu świadczeń jednorazowych z tytułu wypadku przy pracy, w drodze do pracy albo z pracy oraz z innych środków państwowych albo z innego ubezpieczenia,
- 2) pokrywa koszty leczenia, protezowania i przeszkolenia zawodowego, jeżeli świadczenia z tego tytułu nie przysługują poszkodowanemu z innych środków państwowych albo z innego ubezpieczenia.

§ 21. Zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenia bez oczekiwania na wynik postępowania w sprawie ustalenia odpowiedzialności cywilnej za nieszczęśliwy wypadek.

Rozdział 4.

Ubezpieczenie auto-casco.

§ 22. 1. Z ubezpieczenia auto-casco przysługuje świadczenie w razie uszkodzenia, zniszczenia lub utraty zarejestrowanego w PRL pojazdu samochodowego, przychwyty (naczyty) oraz ich wyposażenia wskutek:

- 1) nagłego działania siły mechanicznej w momencie zetknięcia pojazdu z przedmiotami znajdującymi się poza tym pojazdem, osobami, zwierzętami, przewrócenia się lub spadnięcia przedmiotów i innych podobnych przyczyn,
- 2) powodzi, zatopienia, piorunu, pożaru, wybuchu, gradobicia, huraganu — niezależnie od miejsca ich powstania — oraz innych działających nagle sił przyrody,
- 3) nagłego działania czynnika termicznego lub chemicznego pochodzącego z zewnątrz pojazdu,
- 4) kradzieży lub rabunku pojazdu albo jego części oraz użycia pojazdu bez zgody posiadacza,
- 5) umyślnego uszkodzenia pojazdu przez osoby trzecie, z tym że za osoby trzecie nie uważa się osób, którym posiadacz powierzył pojazd, oraz osób bliskich,
- 6) uszkodzenia lub zniszczenia pojazdu w związku z przewozem osób, którym ma być udzielona pomoc lekarska.

2. Zakład ubezpieczeń ponosi odpowiedzialność za szkody powstałe wskutek kradzieży pojazdu lub użycia go bez zgody posiadacza tylko wówczas, gdy pojazd był umieszczony w pomieszczeniu zamkniętym kluczem lub na strzeżonym parkingu, albo jeżeli pojazd był zabezpieczony w inny sposób — przez wyjęcie kluczyka od zapłonu, a jeżeli pojazd ma drzwi — ponadto przez zamknięcie szyb oraz zamknięcie kluczem drzwi pojazdu.

3. Zakład ubezpieczeń odpowiada za kradzież części pojazdu tylko wówczas, gdy części te są trwale przytworzone do pojazdu lub przechowywane w pojeździe albo wraz z pojazdem w zamkniętym pomieszczeniu, jeżeli stanowią wyposażenie pojazdu objętego obowiązkowym ubezpieczeniem auto-casco.

§ 23. 1. Zakład ubezpieczeń nie odpowiada za szkody:

- 1) powstałe wskutek normalnej eksploatacji pojazdu,
- 2) powstałe wskutek czynności wykonywanych przez posiadacza (kierowcę) pojazdu lub osobę przez niego upoważnioną albo przez zakład naprawczy w związku z konserwacją i naprawą pojazdu, chyba że szkoda powstała wskutek ognia, wybuchu, niezbędnych prób technicznych przed lub po dokonaniu naprawy, jak również wskutek kradzieży pojazdu przez osobę nie zatrudnioną przez zakład naprawczy,
- 3) powstałe podczas jazd wycieczkowych i konkursowych oraz treningów do takich jazd, jak również podczas użycia pojazdu jako rekwizytu,
- 4) powstałe podczas prowadzenia pojazdu mechanicznego przez posiadacza pojazdu lub upoważnionego kierowcę w stanie nietrzeźwości lub bez odpowiedniego prawa jazdy,
- 5) spowodowane umyślnie przez posiadacza pojazdu lub upoważnionego przez niego kierowcę,
- 6) które nie przekraczają 1.000 zł.

2. Przepis ust. 1 pkt 4 stosuje się odpowiednio do jednostek gospodarki społecznej, będących posiada-

czami pojazdów, jeżeli posiadacz o wymienionych w tym przepisie faktach wiedział lub wiedzieć powinien.

§ 24. W razie całkowitego zniszczenia pojazdu albo gdy nie odzyskano pojazdu utraconego wskutek kradzieży lub innych przyczyn określonych w § 22 ust. 1 (szkoda całkowita), zakład ubezpieczeń ustala wysokość szkody w kwocie równej wartości pojazdu. Jeżeli pojazd został całkowicie zniszczony, przy ustalaniu wysokości szkody uwzględnia się wartość pozostałości, zmniejszoną o poniesione przez posiadacza koszty demontażu. Wartości pozostałości nie uwzględnia się jednak w przypadku, gdy pojazd został całkowicie zniszczony poza terytorium PRL i na podstawie decyzji zakładu ubezpieczeń nie będzie transportowany do PRL.

§ 25. 1. W razie częściowego uszkodzenia pojazdu (szkoda częściowa), zniszczenia lub utraty jego części, zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenie, które obejmuje koszty naprawy uszkodzonego pojazdu w granicach wartości pojazdu, w zakresie określonym w powypadkowej ocenie technicznej, sporządzonej przez zakład ubezpieczeń bądź na zlecenie zakładu ubezpieczeń.

2. Przy ustalaniu wartości szkody zakład ubezpieczeń uwzględnia koszty naprawy tylko tych części pojazdu, które zostały uszkodzone wskutek wypadku, a ponadto — jeżeli uszkodzenia obejmują więcej niż 1/4 powierzchni lakierowanej lub występują na całej powierzchni albo zachodzi oczywista potrzeba nadania jej jednolitego koloru — koszt lakierowania całego pojazdu.

3. Zakład ubezpieczeń uwzględnia różnicę kosztów wynikającą z użycia do naprawy pojazdu ulepszonych i zmodernizowanych nowych części lub zespołów, których przed wypadkiem pojazd nie miał, jeżeli naprawa pojazdu bez tych części lub zespołów jest niemożliwa. Z ustalonej kwoty szkody potrąca się wartość pozostałości.

§ 26. Zakład ubezpieczeń ustala wysokość świadczenia z tytułu szkody częściowej na podstawie rachunków za naprawę, wystawionych przez zakład naprawczy, lub kosztorysu sporządzonego albo zweryfikowanego przez zakład ubezpieczeń.

§ 27. 1. Ustalenie wysokości szkody całkowitej lub częściowej następuje na podstawie obowiązujących w dniu ustalenia odszkodowania w uspołecznionym handlu detalicznym cen nowych pojazdów i części zamiennych oraz cen usług świadczonych przez uspołecznione lub nie uspołecznione zakłady naprawcze.

2. Jeżeli wypadek objęty ubezpieczeniem nastąpił za granicą, naprawa pojazdu powinna być dokonana w PRL, chyba że zakład ubezpieczeń lub jego zagraniczny przedstawiciel wyrazi zgodę na przeprowadzenie naprawy za granicą. Minister Finansów określi tryb rozliczeń oraz wysokość kwoty, do której dokonanie naprawy, w zakresie niezbędnym do kontynuowania dalszej bezpiecznej jazdy, nie będzie wymagało zgody zakładu ubezpieczeń lub jego zagranicznego przedstawiciela.

§ 28. Z ustalonej wartości szkody całkowitej lub częściowej zakład ubezpieczeń potrąca udział własny posiadacza pojazdu w szkodzie objętej ubezpieczeniem auto-casco, jeżeli:

- 1) istnieje odpowiedzialność cywilna tego posiadacza za szkodę wyrządzoną innym osobom,
- 2) szkoda powstała na skutek przewrócenia się pojazdu lub zderzenia z przedmiotami (§ 22 ust. 1 pkt 1), chy-

ba że szkoda nie wynika z winy posiadacza (kierowcy) pojazdu.

§ 29. Udziału własnego nie stosuje się, jeżeli:

- 1) szkoda wynika wskutek zdarzeń określonych w § 22 ust. 1 pkt 2—6,
- 2) naprawa uszkodzonego pojazdu została dokonana za granicą w zakresie niezbędnym do kontynuowania dalszej bezpiecznej jazdy — za zgodą zakładu ubezpieczeń lub jego zagranicznego przedstawiciela w przypadku określonym w § 27 ust. 2.

§ 30. Świadczenie wypłacone przez zakład ubezpieczeń za szkodę całkowitą lub częściową w pojazdach samochodowych, produkowanych w innych państwach niż państwa członkowskie Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG) i Jugosławia, nie może być wyższe niż 500.000 zł. Nie dotyczy to powstałych za granicą szkód w pojazdach krajowców dewizowych.

§ 31. Zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenia za szkodę objętą obowiązkowym ubezpieczeniem auto-casco nie czekając na wynik postępowania w sprawie ustalenia odpowiedzialności cywilnej za dany wypadek.

§ 32. 1. Jeżeli poszkodowany odzyskał skradziony lub utracony z innych przyczyn pojazd albo jego część po wypłacie świadczenia, jest on obowiązany zwrócić zakładowi ubezpieczeń świadczenie, a w razie odzyskania pojazdu w stanie uszkodzonym — odpowiednią część świadczenia.

2. Jeżeli pojazd został odzyskany po wypłacie świadczenia przez zakład ubezpieczeń i nabyciu innego pojazdu przez poszkodowanego, może on zamiast zwrotu świadczenia przenieść prawo własności odzyskanego pojazdu na zakład ubezpieczeń.

§ 33. 1. Roszczenia posiadacza pojazdu przeciwko osobom odpowiedzialnym za szkodę przechodzą z mocy prawa na zakład ubezpieczeń do wysokości wypłaconego świadczenia, z wyjątkiem roszczeń posiadacza pojazdu przeciwko:

- 1) osobom bliskim, chyba że sprawca wyrządził szkodę umyślnie,
- 2) pracownikowi posiadacza pojazdu, chyba że wyrządził on szkodę umyślnie lub w stanie nietrzeźwości albo gdy szkoda wynika w czasie użycia pojazdu bez zgody posiadacza.

2. Przepis § 11 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

3. Jeżeli poszkodowany rzekł się roszczenia w stosunku do sprawcy szkody lub je ograniczył, zakład ubezpieczeń może odmówić świadczenia lub je zmniejszyć. Jeżeli zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia zostanie ujawnione po wypłaceniu przez zakład ubezpieczeń świadczenia, to zakładowi ubezpieczeń przysługuje prawo dochodzenia od poszkodowanego zwrotu całości lub części wypłaconego świadczenia.

Rozdział 5

Obowiązki posiadacza pojazdu mechanicznego w zakresie opłacania składek za obowiązkowe ubezpieczenia komunikacyjne.

§ 34. Posiadacze pojazdów mechanicznych opłacają

Składki za ubezpieczenia komunikacyjne według stawek i w trybie określonych przez Ministra Finansów.

§ 35. 1. Osoba fizyczna lub jednostka gospodarki nie uspołecznionej, która jest nabywcą pojazdu lub dokonuje zmiany rejestracji zagranicznej pojazdu na krajową albo pojazd rejestruje w innych przypadkach, opłaca składkę nie później niż w chwili otrzymania stałych tablic rejestracyjnych od właściwego organu administracji państwowej. Składkę opłaca się za pełne miesiące do końca roku kalendarzowego, z tym że miesiąc rozpoczęty liczy się za pełny.

2. Jeżeli pojazd będący w posiadaniu osoby fizycznej lub jednostki gospodarki nie uspołecznionej zostaje wycofany z ruchu (wyrejestrowany) w ciągu roku kalendarzowego, zwraca się zapłaconą składkę za pełne miesiące pozostałe do końca roku kalendarzowego.

§ 36. Jeżeli posiadacz pojazdu mechanicznego nie opłaci składki w wyznaczonym terminie, pobiera się od należnej składki za dany rok kalendarzowy odsetki za zwłokę według zasad określonych w przepisach o zobowiązaniach podatkowych.

§ 37. 1. Posiadacze pojazdów mechanicznych zarejestrowanych za granicą są zwolnieni od opłaty składki za obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej, jeżeli posiadają ważne dowody ubezpieczenia uznawane na terytorium PRL. Dowody ubezpieczenia określa TUIR „WARTA” na podstawie zawartych umów międzynarodowych, zapewniających zwrot (refundację) wypłaconych przez TUIR „WARTA” świadczeń od właściwego zagranicznego zakładu ubezpieczeń, powiadamiając o tym organ administracji celnej.

2. Posiadacze pojazdów, o których mowa w ust. 1, nie posiadający dowodów ubezpieczenia uznawanych na terytorium PRL, oraz cudzoziemcy dewizowi, posiadający pojazdy mechaniczne zarejestrowane w PRL, opłacają składkę w TUIR „WARTA” za okres pozostawiania tych pojazdów na terytorium PRL.

3. Jeżeli posiadacz pojazdu, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie opłacił składki za pełny okres pozostawiania pojazdu mechanicznego na terytorium PRL, to TUIR „WARTA” pobiera składkę uzupełniającą oraz odsetki za zwłokę według zasad określonych w § 36.

§ 38. 1. Posiadacze pojazdów — krajowcy dewizowi, wyjeżdżający za granicę pojazdami mechanicznymi, opłacają składkę z tytułu ubezpieczeń komunikacyjnych realizowanych przez TUIR „WARTA” za pełny okres pozostawiania pojazdu poza granicami PRL.

2. Jeżeli posiadacz, o którym mowa w ust. 1, nie opłacił składki za pełny okres pozostawiania pojazdu mechanicznego za granicą, to TUIR „WARTA” pobierze składkę uzupełniającą oraz odsetki za zwłokę.

3. Minister Finansów określi przypadki i zasady stosowania do wymienionych w ust. 1 posiadaczy pojazdów obniżek i zwolnień od opłaty składki za ubezpieczenia komunikacyjne na terytorium PRL w związku z nieprzerwanym okresem pozostawiania pojazdu mechanicznego poza granicami PRL.

§ 39. 1. Graniczne urzędy celne są obowiązane do sprawdzania przy przekraczaniu granicy PRL ważności dowodów ubezpieczenia pojazdów mechanicznych. Jeżeli graniczny urząd celny stwierdzi, że posiadacz pojazdu:

- 1) zarejestrowanego za granicą przy wjeździe na terytorium PRL nie posiada dowodu ubezpieczenia na planowany okres pobytu w PRL, pojazd może być dopuszczony do przekroczenia granicy po opłaceniu składki,
- 2) zarejestrowanego za granicą oraz cudzoziemiec dewizowy, posiadający pojazd zarejestrowany w PRL, przy wyjeździe z terytorium PRL nie posiada dowodu ubezpieczenia obejmującego pełny okres pozostawiania pojazdu w PRL, pojazd może być dopuszczony do przekroczenia granicy po opłaceniu należnej składki,
- 3) zarejestrowanego w PRL, będący krajowcem dewizowym, przy wyjeździe z terytorium PRL nie posiada dowodu ubezpieczenia na planowany okres pobytu za granicą, pojazd może być dopuszczony do przekroczenia granicy po opłaceniu należnej składki,
- 4) zarejestrowanego w PRL, będący krajowcem dewizowym, przy wjeździe na terytorium PRL nie posiada dowodu ubezpieczenia obejmującego pełny okres pozostawiania pojazdu za granicą, pojazd może być odprawiony po opłaceniu należnej składki.

2. Jeżeli posiadacz, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, nie posiada środków pieniężnych na opłacenie należnej składki i odsetek, graniczny urząd celny odprawia pojazd i zatrzymuje nieważny dowód ubezpieczenia, odnotowując na nim datę przekroczenia granicy. Zatrzymany dowód przesyła się do TUIR „WARTA”. W razie braku dowodu ubezpieczenia graniczny urząd celny sporządza informacje dla TUIR „WARTA”, podając dane dotyczące posiadacza pojazdu oraz markę i numer rejestracyjny pojazdu, a także okres pozostawiania pojazdu za granicą.

3. Jeżeli wymieniony w ust. 1 posiadacz pojazdu nie posiada ważnego dowodu ubezpieczenia, opłaca on należną składkę we wskazanym przez graniczny urząd celny przedstawicielstwie zakładu ubezpieczeń.

4. Graniczne urzędy celne są obowiązane stemplować dowody ubezpieczenia krajowców dewizowych — posiadaczy pojazdów mechanicznych zarejestrowanych w PRL przy wyjeździe i wjeździe tych pojazdów na terytorium PRL.

Rozdział 6.

Obowiązki posiadacza pojazdu mechanicznego oraz innych osób i organów w razie wypadku.

§ 40. W razie wypadku posiadacz pojazdu (kierowca) powinien:

- 1) przedsięwziąć odpowiednie środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu w miejscu wypadku, starać się o złagodzenie skutków wypadku oraz zapewnienie pomocy lekarskiej osobom poszkodowanym, jak również w miarę możliwości o zabezpieczenie ich mienia,
- 2) zapobiec zwiększeniu się szkody, a w razie uszkodzenia pojazdu umieścić pojazd w zabezpieczonym miejscu albo zabezpieczyć pojazd na miejscu wypadku,
- 3) niezwłocznie powiadomić o wypadku zakład ubezpieczeń, udzielając niezbędnych informacji i wyjaśnień; jeżeli wypadek zdarzył się za granicą, należy o tym niezwłocznie powiadomić zagranicznego przedstawiciela TUIR „WARTA”,
- 4) nie dokonywać w uszkodzonym pojeździe żadnych zmian nie uzasadnionych koniecznością kontynuowa-

nia dalszej bezpiecznej jazdy i nie oddawać go do naprawy bez uprzedniego przeprowadzenia oględzin przez przedstawiciela zakładu ubezpieczeń, chyba że zakład ubezpieczeń nie przeprowadził ich w ciągu 7 dni od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku lub 14 dni, jeżeli nieodzowne było powołanie rzeczoznawców, a zagraniczny przedstawiciel TUIR „WARTA” nie dokona oględzin w ciągu 24 godzin.

- 5) niezwłocznie powiadomić zagranicznego przedstawiciela TUIR „WARTA”, jeżeli wypadek zdarzył się za granicą, a po powrocie do kraju — w ciągu 3 dni roboczych, licząc od dnia przekroczenia granicy, powiadomić zakład ubezpieczeń o powstałym wypadku.

§ 41. O wypadku z ofiarami w ludziach lub kradzieży ubezpieczonego pojazdu oraz o wypadku powstałym w okolicznościach nasuwających przypuszczenie, że popełniono przestępstwo, jak również gdy została spowodowana poważna szkoda w mieniu nie należącym do sprawcy, posiadacz pojazdu (kierowca) i osoba zgłaszająca roszczenie powinni niezwłocznie zawiadomić Milicję Obywatelską lub odpowiednie organy w innych krajach.

§ 42. Posiadacz pojazdu (kierowca) i osoba zgłaszająca roszczenie powinni przedstawić dowody i ułatwić zakładowi ubezpieczeń ustalenie okoliczności wypadku i rozmiaru szkód, jak również udzielić wszelkiej pomocy przy dochodzeniu przez zakład ubezpieczeń roszczeń przeciwko sprawcy wypadku.

§ 43. 1. Właściwe organy administracji państwowej są obowiązane udostępnić zakładowi ubezpieczeń dane dotyczące zarejestrowanych pojazdów.

2. Organy sądowe i prokuratorskie, Milicji Obywatelskiej, Wojskowej Służby Wewnętrznej i organy administracji państwowej oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych, które ustalają okoliczności wypadku oraz zbierają i zabezpieczają dowody, obowiązane są, na żądanie zakładu ubezpieczeń, udzielić informacji i udostępnić materiały niezbędne do ustalenia okoliczności wypadku i rozmiaru świadczenia zakładu ubezpieczeń. Organy Milicji Obywatelskiej i Wojskowej Służby Wewnętrznej powiadamiają najbliższą jednostkę organizacyjną zakładu ubezpieczeń o każdym wypadku z ruchu pojazdów mechanicznych, w związku z którym dokonywane są ustalenia dotyczące okoliczności i osoby sprawcy wypadku.

Rozdział 7

Ustalenie świadczeń i ich wypłata.

§ 44. 1. Po otrzymaniu wiadomości o wypadku zakład ubezpieczeń przeprowadza postępowanie dotyczące ustalenia stanu faktycznego wypadku, zasadności roszczeń i wysokości świadczeń oraz informuje posiadacza pojazdu i osoby zgłaszające roszczenie, jakie dowody są potrzebne do ich określenia.

2. Jeżeli osoba uprawniona zgłosiła zakładowi ubezpieczeń roszczenie z tytułu jednego z obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych, zakład ubezpieczeń z urzędu przystępuje także do badania i ustalania ewentualnych uprawnień tej osoby do otrzymania świadczeń z tytułu pozostałych ubezpieczeń komunikacyjnych.

§ 45. 1. Świadczenia za szkodę na osobie, wypłacone przez zakład ubezpieczeń z obowiązkowego ubezpieczenia

odpowiedzialności cywilnej, nie mogą być niższe od świadczeń przewidzianych w przepisach dotyczących obowiązkowego ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków.

2. Niezależnie od świadczeń przewidzianych w rozdziałach 2 i 3 zakład ubezpieczeń zwraca koszty świadczeń i świadczeń lekarskich, wymaganych do uzasadnienia roszczenia, koszty przejazdu w razie skierowania poszkodowanego przez zakład ubezpieczeń na badania pomocnicze lub obserwację kliniczną, koszty uzyskania innych danych przez zakład ubezpieczeń — dowodów, świadectw, ekspertyz itp., a co do osób nie uprawnionych do bezpłatnego leczenia — koszty badań pomocniczych i obserwacji klinicznej. Zwrot kosztów przejazdu przysługuje również osobie towarzyszącej, jeżeli opieka była uzasadniona wadliwym lub stanem zdrowia poszkodowanego.

§ 46. Niezależnie od świadczeń przewidzianych w rozdziałach 2, 3 i 4 zakład ubezpieczeń:

- 1) zwraca w całości uzasadnione okolicznościami danego wypadku koszty poniesione przez posiadacza (kierowcę) pojazdu mechanicznego, mające na celu zapobieżenie zwiększeniu się szkody,
- 2) zwraca niezbędne koszty transportu uszkodzonego pojazdu do najbliższego od miejsca wypadku zakładu naprawczego albo do zakładu naprawczego w miejscu zamieszkania lub siedziby posiadacza pojazdu, jak również z zakładu naprawczego do innego zakładu specjalistycznego,
- 3) zwraca koszty obrony posiadacza lub upoważnionego przez niego kierowcy pojazdu mechanicznego w postępowaniu karnym, jeżeli zostało ono wszczęte w związku z wypadkiem objętym obowiązkowym ubezpieczeniem komunikacyjnym, a zakład ubezpieczeń żądał obrony lub wyraził na to zgodę,
- 4) pokrywa koszty wynagrodzenia rzeczoznawców powołanych do ustalania okoliczności lub rozmiaru szkody przez zakład ubezpieczeń albo za jego zgodą przez osobę zainteresowaną,
- 5) w razie powstania szkody za granicą pokrywa koszty transportu uszkodzonego pojazdu z miejsca wypadku do miejsca zamieszkania ubezpieczonego w kraju oraz koszty przejazdu z miejsca wypadku do miejsca zamieszkania posiadacza, kierowcy lub osób które wyjechały z nim z kraju ubezpieczonym, pojazdem, jeżeli pojazd został utracony, uległ całkowitemu zniszczeniu lub na skutek uszkodzenia będzie transportowany do kraju. Koszty przejazdu ustala się według cen biletów kolejowych 2 klasy pociągu pociesznego.

§ 47. Z tytułu obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych zakład ubezpieczeń jest zobowiązany tylko do świadczeń pieniężnych i dokonuje ich wypłaty w złotych. Wypłata świadczeń w walutach zagranicznych następuje w przypadkach określonych przez Ministra Finansów.

§ 48. 1. Zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenie w ciągu trzydziestu dni od dnia złożenia zakładowi ubezpieczeń dowodów uzasadniających roszczenie i umożliwiających ustalenie osoby uprawnionej do otrzymania świadczenia oraz określenie jego wysokości.

2. Jeżeli świadczenie nie przysługuje, zakład ubezpieczeń wydaje decyzję osobie uprawnionej w terminie, o którym mowa w ust. 1, wskazuje na okoliczności i pod-

stawę prawną uzasadniającą odmowę wypłaty świadczeń wraz z pouczeniem o przysługujących środkach odwoławczych.

§ 49. 1. Ministrowie Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Finansów określą zasady współdziałania zakładów społecznych służby zdrowia z zakładem ubezpieczeń, tryb wyznaczania lekarzy i stawki ich wynagrodzenia za orzeczenia oraz opinie wydawane dla zakładu ubezpieczeń, zasady orzekania przez lekarzy w związku z wypadkami objętymi obowiązkowymi ubezpieczeniami komunikacyjnymi.

2. Minister Finansów:

- 1) w porozumieniu z Ministrem Komunikacji określi zasady ustalania wartości pojazdu i wartości pozostałości oraz zakres wyposażenia objętego ubezpieczeniem auto-casco,
- 2) w zakresie ubezpieczenia auto-casco określi wysokość udziału własnego, potrącanego przez zakład ubezpieczeń z ustalonej wartości szkody całkowitej lub częściowej, w kwocie nie przekraczającej 15.000 zł.

Rozdział 8

Przepisy końcowe.

§ 50. Tracą moc:

- 1) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. z 1974 r. Nr 46, poz. 274, z 1975 r. Nr 30, poz. 160 i z 1978 r. Nr 1, poz. 1), z tym że przepisy tego rozporządzenia stosuje się do wypadków, które wydarzyły się przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia,
- 2) przepisy § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1974 r. w sprawie sposobu ustalania taryf i poboru składek za obowiązkowe ubezpieczenia majątkowe i osobowe (Dz. U. Nr 49, poz. 304).

§ 51. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1982 r., z wyjątkiem § 5 ust. 2, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: gen. armii W. Jaruzelski